

Till

Miljö- och energidepartementet

Diarienum: M2017/01318

Yttrande om

Begränsning av icke yrkesmässig användning av kemiska växtskyddsmedel i Sverige

Fritidsodlarnas Riksorganisation, FOR, tackar för att vi har fått möjlighet att lämna synpunkter på denna rapport. FOR är en samarbetsorganisation för Svensk Trädgård, Koloniträdgårdsförbundet, Trädgårdsamatörerna och ytterligare 15 rikstäckande föreningar för fritidsodlare och representerar därmed 75 000 medlemmar. FOR är också en röst för alla 5 miljoner fritidsodlare i Sverige. Inom vår verksamhet organiseras gratis rådgivning till allmänheten som vilar på ekologisk grund. Det innebär att vi ger råd om bekämpningsmetoder men inte om kemiska växtskyddsmedel. Myndigheter och universitet hänvisar privatpersoner att kontakta vår rådgivning för att få hjälp. Bland våra medlemsföreningars medlemmar finns många olika uppfattningar om bekämpningsmedel och metoder men vi är övertygade om att de allra flesta vill undvika kemiska växtskyddsmedel så långt det är möjligt men också att det förekommer. Eftersom vi är en paraplyorganisation och representerar alla typer av fritidsodlare vill vi lämna följande synpunkter:

Sammanfattning av FOR synpunkter

- Huvudförslaget för att begränsa icke yrkesmässig användning av kemiska växtskyddsmedel baseras på en ofullständig preliminär lista över godkända lågriskämnen. Då vi inte med säkerhet vet vilka ämnen som kommer godkännas så går effekten för fritidsodlingen inte att bedöma. Om t ex svavel eller järnfosfat inte skulle anses vara lågriskämnen så kan det medföra allvarliga konsekvenser för fritidsodlare som odlar grönsaker, frukt och bär för husbehov.
- Att låsa upp sig mot EU:s lågriskämneslista är olyckligt och kan få oanade konsekvenser om nya svårbekämpade skadegörare introduceras i landet. Hur ska då fritidsodlare kunna skydda sina växter?
- Konsekvensanalysen är ofullständig och fokuserar endast på ogräs- och mossmedel och inte på bekämpningsbehov av skadedjur och svampsjukdomar. Slutsatserna kan därför inte extrapoleras för att gälla alla typer av växtskyddsmedel och ligga till grund för utformning av nytt lagförslag. För mossor och ogräs finns det bra bekämpningsalternativ, om än kostsammare och mer arbetsintensiva än kemiska växtskyddsmedel. För flera svampsjukdomar och skadeinsekter kan kemiska växtskyddsmedel vara den sista fungerande utvägen.
- FOR anser att det är bättre att förbjuda specifika verksamma ämnen med tveksamma miljö och hälsoegenskaper, framför att genomdriva generella förbud som enligt huvudförslag eller att helt förbjuda privat användning av kemiska växtskyddsmedel.

- Ett förbud av alla kemiska växtskyddsmedel för privat användning skulle få absurda konsekvenser utan att det finns några starka argument, varken ur miljö eller hälsosynpunkt, för detta. Till exempel skulle järnfosfat förbjudas, som används för bekämpning av spansk skogssnigel, ett växtskyddsmedel som är en förutsättning för odling på vissa platser i landet där problemen är som störst. Risken är då stor för civil olydnad och att förbudet inte efterlevs.
- FOR efterlyser mer forskning om alternativa växtskyddsmedel anpassad för fritids- och småskalig odling. Myndigheterna måste även sammanställa befintlig kunskap och ansvara för att informationen når fram till konsumenterna.
- FOR anser att fritidsodlare behöver ha tillgång till samma växtskyddsmedel som ekologisk yrkesodlare.

Allmänna synpunkter

Tillgång till växtskyddsmedel

Fritidsodlare väljer idag i allt större utsträckning att odla sin egen mat i större eller mindre skala. FOR:s rådgivning baseras på ekologiska odlingsmetoder. Som ekologiska fritidsodlare behöver vi därför ha tillgång till samma växtskyddsmedel som är godkända för ekologisk yrkesodling för att skydda våra trädgårdar. Det är därför viktigt att registreringar eller dispenser för klass 3-medel i ekologisk odling även omfattar fritidsodling, dvs. inte är begränsad till yrkesmässig ekologisk odling. Enligt rapporten har t ex Frankrike valt denna väg så det borde även vara möjligt i Sverige. Vi anser att det vore bra om konsekvenserna av detta förslag utreds av Kemikalieinspektionen.

Om kemiska växtskyddsmedel ska förbjudas eller antalet kraftigt reduceras så måste det finnas metoder eller andra skonsammare växtskyddsmedel som kan ersätta dessa på ett adekvat sätt. Om fullgoda alternativ kan presenteras så välkomnar vi detta. Vi är dock oroad över att det inte tycks finnas någon riktig plan på vilka de framtida alternativen ska vara eller hur bra de kan ersätta de beprövade växtskyddsmedel som finns att tillgå idag. Det blir än mer problematiskt att utvärdera då det ännu inte är klart hur EUs lista över lågriskmedel kommer att se ut. Vi ser heller inga förslag på underlättande för att introducera lågriskmedel på den svenska marknaden. Möjligheten att använda biologiska organismer (makro- såväl som mikroorganismer) som växtskyddsmedel behandlas inte i denna rapport men det är ändå viktigt att reflektera över hur stora möjligheterna är framöver att fritidsodlarna kan få tillgång till dessa växtskyddsmedel. Det är också olyckligt att låsa in sig i alltför kraftiga åtgärder såsom totalförbud då vi inte vet hur framtidens växtskyddsproblem kommer att se ut i ett förändrat klimat. Ett aktuellt växtskyddsproblem är *Drosophila suzukii* som konstaterats i södra Sverige och som runt om i världen har förstört skörd av bär och frukt. Växtskyddsmedlet som anses ha bäst effekt är spinosad och får användas, via dispens, av ekologiska odlare, men inte av fritidsodlare. Om skadeverknigen blir lika stor i Sverige som i andra länder så måste det finnas bekämpningsalternativ även för privat användare.

Svårbekämpade invasiva främmande arter och privat/yrkesmässig användning

Naturvårdsverket håller på att införa EU:s förordning om invasiva främmande arter. I de fall det kommer att bli krav på utrotning av befintliga bestånd av reglerade växtslag behövs effektiva metoder. Integrerat växtskydd med en kombination av ickekemiska och kemiska metoder blir sannolikt nödvändig. I sådana fall är det viktigt att även privata användare, dvs. inte bara yrkesmässiga användare, har tillgång till nödvändiga växtskyddsmedel. Detta för att undvika att privata användare drabbas av orimliga kostnader för bekämpningen. Givetvis under förutsättning att medlen

uppfyller kraven i övrigt. Alternativt bör fritidsodlare kunna söka statlig ersättning för att hyra in företag som har tillstånd att använda klass 2-medel för bekämpning

Specifika synpunkter på rapporten

Växtskyddsmedel med låg risk

Det är mycket oklart vilka lågriskmedel som kan tänkas bli tillgängliga för svenska konsumenter framöver eller vilka verksamma ämnen som kommer klassificeras som ämnen med låg risk på EUs lista. Förtydliga gärna kriterierna för detta mer än det som står i texten. Då vi inte med säkerhet vet vilka ämnen som kommer finnas med så går effekten för fritidsodlingen inte i detta läge att bedöma. Om t ex svavel, verksamt mot gallkvalster och svampsjukdomar, eller järnfosfat, som används mot spansk skogssnigel, inte skulle anses vara lågriskämnen så kan det medföra allvarliga konsekvenser för fritidsodlare som odlar grönsaker, frukt och bär för husbehov.

2.2.2 Försålda mängder och trender

Det hade varit önskvärt med bättre upplösning på statistiken över privat användning kemiska växtskyddsmedlen, såsom även påpekas i rapporten. Det behövs också bättre underlag över vilka riskmoment som finns när fritidsodlare använder växtskyddsmedel. Är riskerna annorlunda än mot yrkesmässiga användning och hantering? Till exempel kan riktade studier genomföras där de olika riskmomenten utvärderas för att ligga till grund för information om säker hantering.

2.3 Risker och problem

I underlaget hänvisas till försiktighetsprincipen och kunskapsbrist som en av orsakerna till att skärpa reglerna. Många fritidsodlare är mycket kunniga inom sitt område, ibland också specialister. Vi anser inte att fritidsodlare generellt har svårare att ta till sig ny kunskap jämfört med yrkesmässiga användare av klass 3-medel.

2.4.4 År 2014 – Skyldighet att använda den minst skadliga metoden eller medlet

Det finns redan lagtexter med krav på integrerat växtskydd, vilket bland annat innebär att man är skyldig att använda den minst miljökadliga metoden. Hittills har detta applicerats inom jordbruket och trädgårdsodlingen men skulle kunna specificeras och utvecklas även för andra än yrkesmässiga användare inom trädgårdsnäringen. Vi kan dock konstatera att det på flera områden saknas adekvat information och forskning om alternativa bekämpningsmetoder för fritidsodlingen. Den tillgängliga informationen utgår främst från storskalig yrkesmässig produktion och är inte alltid möjlig att anpassa till mindre skala. Om konsumenterna ska göra bra miljöval och ersätta kemiska växtskyddsmedel med andra metoder så behöver dessa grundas på vetenskapligt validerade studier. Tillgången till icke-kommersiell rådgivning måste också öka framöver.

3.1. Huvudförslag – Tillåt endast växtskyddsmedel som innehåller verksamma ämnen med låg risk för privat användning

Effekterna av huvudförslaget: *Tillåt endast växtskyddsmedel innehållande verksamma ämnen med låg risk* är svårbedömt då vi idag inte vet vilka ämnen som kommer att listas centralt inom EU som lågriskämnen. Detta måste vara klart först. Med förslaget försvinner verksamma ämnen som är tveksamma ur miljö- och hälsoperspektivet som till exempel glyfosat och neonikotinoider från privatmarknaden. Men samtidigt kan det finnas risk att även svavel och järnfosfat som är viktigt för fritidsodlare förbjuds. Även om Kemikalieinspektionen idag gör bedömning att de bör bli bedömda som lågriskämnen, så finns det inga garantier för detta utfall. Det är bättre att förbjuda de verksamma ämnen som är tveksamma ur hälso- och miljösynpunkt, än att lägga generella förbud mot kemiska växtskyddsmedel. Det pågår redan andra utredningar om godkännande och hantering av glyfosat och neonikotinoider. Resultatet från detta kommer självklart att avgöra framtida användning

eller förbud och ska inte blandas ihop med de generella reglerna för privat användning av kemiska växtskyddsmedel.

3.2.1 Förbud för all privat användning av kemiska växtskyddsmedel

Fritidsodlare måste ha rätt att skydda sin egendom, som marken man äger och värdefullt växtmaterial. I det perspektivet tycker vi att det är orimligt att sätta generellt totalstopp för användning av kemiska växtskyddsmedel, som idag är växtskyddsmedel klass 3 och får användas av var och en. Ett totalförbud skulle innebära att även kemiska växtskyddsmedel som bedöms vara av låg risk för miljö och hälsa försvinner. Vi instämmer med rapportförfattarna att det inte finns starka skäl för att genomföra ett generellt förbud då merparten av godkända klass 3-medlen inte medför några stora hälso- eller miljörisker.

Att förbjuda låggiftiga klass 3-medel kan få omvänd effekt då det finns risk att privatkonsumenter istället tar till andra medel som är lättillgängliga och betydligt sämre för miljön som till exempel stora mängder salt och diesel för att bekämpa ogräs.

Generellt förbud kan medföra att gamla känsliga kulturväxter/sorter inte längre kan odlas på grund av känslighet för olika sjukdomar som inte kan kontrolleras utan tillgång till kemiska växtskyddsmedel såsom svavel. Svavel kan användas mot många olika skadegörare som gallkvalster, mjöldagg, päronrost och skorv som svårligen kan kontrolleras med andra metoder eller växtskyddsmedel. Detsamma gäller för järnfosfat som används för bekämpning av spansk skogssnigel.

3.2.2 Krav på information till köpare

Vi är positiva till förslaget *Krav på information till köpare*. Redan idag krävs det att någon i butiken har klass 2 tillstånd, och därmed har gått behörighetskurs på fyra dagar, för att få sälja klass 3 medel till privat konsumenter. Därmed bör antalet försäljningsställen och tillgängligheten till kemiska växtskyddsmedlen ha minskat samtidigt som kunskapen hos personalen har ökat betydligt i jämförelse hur det var tidigare. Det är dock viktigt att utbildningen är anpassad efter denna målgrupp helst med inriktning på ekologisk odling.

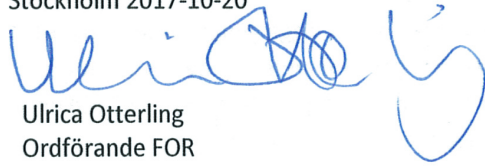
3.2.4 Krav på att kemiska växtskyddsmedel som överläts för privat användning ska förvaras inlåsta

Genom att låsa in växtskyddsmedlen i butik säkerställs att privatkonsumenter får korrekt information om hantering och risker med de olika växtskyddsmedlen när de köps. De kan då göra medvetna val. Vi ser också gärna att det finns möjlighet att få råd om alternativa bekämpningsmetoder i de trädgårdsbutiker som säljer kemiska växtskyddsmedel av klass 3.

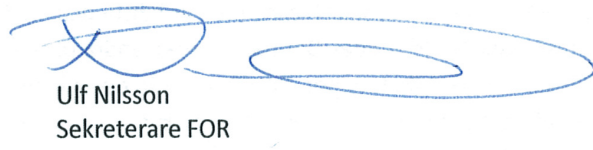
4. Konsekvensanalys

Konsekvensanalysen är ofullständig och fokuserar endast på ogräs- och mossmedel och inte på bekämpningsbehov av skadedjur och svampsjukdomar. Slutsatserna kan därför inte extrapoleras för att gälla alla typer av växtskyddsmedel och ligga till grund för utformning av nytt lagförslag. För mycket vikt har lagts på att analysera effekten av ogräs- och mossmedel då dessa säljs i störst mängder. Mot mossa och ogräs finns det dock bra bekämpningsalternativ, om än kostsammare och mer arbetsintensiva än kemiska växtskyddsmedel. För flera svampsjukdomar och skadeinsekter kan kemiska växtskyddsmedel vara den sista fungerande utvägen.

Stockholm 2017-10-20

Ulrica Otterling
Ordförande FOR

Ulf Nilsson
Sekreterare FOR